

Borealis: Pohjolan tilanne

Onko pohjoismaiden taide todella niin nurkakuntaista kuin amerikkalainen superkriitikko äskettäin julkilausui? Asiaa voi pohdiskella monelta kannalta, mutta paras tapa on katsoa itse, luottaa omiin silmiinsä. Taidehallin Borealisnäyttely on erinomainen tilaisuus tähän.

Tuo kriitikko mainitsi mm: "Ajatuskin siitä, että heillä (pohjoismaisilla taiteilijoilla) olisi todellista painovoimaa paikallisella tasolla saati sitten laajemmalti, tuntuu monista tällaisista taiteilijoista niin epätoolliselta, ettei siitä kannata edes puhua."

Jos nyt heittäytyisi tosi kriitiksi ja alkaisi katsastamaan, ketkä Borealisen taiteilijoista pystyvät luomaan pysyvää ja laajempaa vaikutusta, saat- taan lainaus pitää paikkansa. Kandinskyn 'Pyhä Kolmio' pitää myös yhä ja on aina yhtä vaikea täyttää: Taiteen tulee ilmentää 1) ajan henkeä 2) yksilön ainoalaatuisuutta 3) taiteen ikuista henkeä.

Painajaista, fantasiaa

Franco Leidi tuntuu eittämättä näyttelyn omaleimaisimmalta. Hänen piirroksensa ehdoton patologia kiertyy Leidiin itseensä mutta samalla erikuntoon. Ne ovat kuin metsiemme Jaakola ahdetuna nyrkellyvi-rastoon. Hänen käsiteveistoksensa ovat painajaisensa arvoisia kullassa. Kyllä, Leidi hiihtelee tästä porukasta vielä pitkin Broadwayta, hän taiteilee jo uni-versaalissa kaffasarjassa.

Hänest on aikamoinen pudotus seuraavalle osastolle, missä näkisin kammoittelemassa Kristina Elanderin. Tämän nuoren ruotsittaren läpimurto on jotain, mitä meillä suomusilmillämme ei edes oteta puheeksi.

Hän on suorassa kapinassa meillä niin rakastettua konstruktivismia vastaan. Hän ei koe tätä kuvamaailmaksi, vaan pakonomaiseksi organisoinnisenhaluksi, joka on suorassa suhteessa byrokratiin.

No, ei nyt loukkaannuta, tästä, vaan otetaan oppia Elanderin fantasiasta. Sitä on ymmärrettävä Joan Miron sekä Siouxi and the Banshees -yhdysilmionä, klassisen imaginariin sekä punkrockin sikionä.

Kristina Elander: Vanha katu, akryyli 1982. Elanderin visionaarinen taide nousee tarkasti aikamme ahdistuksesta, löytää ikkoman kielensä sarjakuvien ja painajaisten välimaastosta. Huomattakoon, että taiteilija itse on harvinaisen vapautunut persoona.

Pahan vai hyvän tie

On merkittävä, miten yksilön omaleimaisuus nousee pahan ja valkean kohtaamisesta. Koska maailma on niin paha, nähtävästi myös ego itse on paha, mutta molemmat on kohdattava. Kuinka muuntaa se sitten kohden 'hyvää' ja mikä tämä hyvä on?

Jotain vihiä siitä antaa Islannin Magnús Tómasson lennokkaisu laatikoissaan, jotka mietiskelevät nimenomaan lennon arvoitusta taiteen ja luonnonnäytteiden kera. Työt ovat kiehtovia, poikkeavia, persoonallisia ja tavoittelevat 'ikuista'.

Eräässä laatikossa on kuvattu jonkin perhoslajin lentokuvio. Se tekee kilometrinlaajuisia lemniskaattoja. Siinäpä meille taide+lento-ohjetta loppuiksi.

Jos luonto edustaakin hyvää, löytyy sieltä kuitenkin petojen alkukuvat, nuo hirviö-otokät, joita Tómasson on myös kerännyt näytille.

Tuoreutta ja karjuntaa

Näiden kolmen lisäksi tulee vielä Gunnar Örn Gunnarssonin välittömyyttä ja tuoreutta ilmentävissä töissään. Ne imevät heti mukaansa. Anders Kirkegaard Tanskasta

tunkeutuu musertavalla tavalla eksistentialistis-apokalyptisiin painekuvioihin.

Ehkä sittenkin ohii näiden nousee Tom Lid hyvin luovalla otteellaan maalauksesta maalaukseen. Hän ei jää kiinni johonkin tematiikkaan tai sentimenttiin, vaan etsii luovaa ilmettä, välitilaa.

Norjan Gitte Dahlinin upeasti toteutetut kangasnuket ovat positiivista taidetta, missä elämän negatiivinen aines saa ymmärryksensä ja päästötodistuksen. Leena Luostarisen Leopardit karjuvat pohjolan jäisen pimeän eksoottiseksi humalaksi, niiden taustojen virtaavissa värivirroissa uivat pe-

tojen laumat, joiden kimppuun uljas keskushahmo itse on valmis hyppäämään. Karjaiseeko Leena ohi kaiken?

Tapani Mikkolan suuri-kokoiset grafiikat puolustavat myös paikkaansa iskevän visuaalisen merkkikielen synnystä laadussaan päivänvastaisesti kuin alakerran Timo Valjakan piirrosten heleän materiaattinen lyyrisyys.

ERKKI PIETOLA

Borealis: Situationen i Norden

Är det nordiska konstlivet faktiskt så provinsiellt som den amerikanske superkritikern nyligen uttalade sig om? Saken kan diskuteras på många olika sätt men det bästa sättet är utan vidare att själv studera situationen och att lita på sina egna ögon. Utställningen i Konsthallen ger ett utmärkt tillfälle till detta.

Denna kritiker sade bl.a.: "Tanken på att de nordiska konstnärerna skulle ha verkligt inflytande på den lokala nivån, för att inte tala om vidare kretsar, känns av många härvarande konstnärer så överkligt att det lönar sig inte ens att tala om saken." Om man nu blev riktigt kritisk och började inspektera vilka av konstnärerna på Borealisutställningen har förmågan att förverkliga en mera långvarig och bredare verkan, kan påståendet vara sanningsenligt. Kandinskys "Heliga Triangel" gäller även nu och är lika svår att uppfylla: Konsten skall ge uttryck för 1) tidens ande, 2) det enastående i individen, 3) det eviga i konsten.

Mardrömmar, fantasi

Franco Leidi tycks obestridligen vara mest originella på utställningen. Den totala patologin i hans verk går igen i honom själv men samtidigt även i samhället. De är som "våra skogars Jaakola uppstoppad i boxningsverket." Hans konceptskulpturer är värda sin mardrömsaktighet i guld. Från detta gäng kommer Leidi säkert att någon dag att vara den som löper skidor på Broadway, han kämpar redan i den universella Kafkaserien. Det är en betydande nersving till följande avdelning, där K Elander ställer ut. Den unga svenskans genombrott är något som man inte ens vågar uttala sig om här i ridån-framför-ögonen-landet. Hon gör direkt revolt mot den hos oss så älskade konstruktivismen. Hon upplever inte detta som en bildvärld, utan som en tvångsartad lust att organisera allt, vilket i och för sig kan direkt relateras till byrokratin. Nå, vi skall inte ta illa upp, utan tvärtom försöka lära oss av Elanders fantasivärld. Man måste se det som en sammanlänkning mellan Joan Miró och Siouxsie and the Banshees, som en avkomma av klassismens "imaginaria" och punkrock.

Vägen till det onda eller till det goda?

Det är förvånandsvårt hur individens egenart stiger ur mötet mellan det goda och det onda. Då världen är så ond måste tydligen även egot vara ont, men vi måste dock möta dem båda. Hur skall man kunna förvandla det till det goda och vad är egentligen det goda? En antydning om det ger islänningen Magnús Tómasson i sina flygande lådor genom vilka han uttryckligen grubblar över flygets gåta med konstens och naturens medel. Alsterna är fascinerande, avvikande, personliga och stävar till "det eviga." I en av lådorna har man beskrivit flygmönstret av en fjärilsart. Fjärilen gör kilometerlånga flygmönster som har formen av siffran åtta. Här har vi konst+flyg-anvisningar för resten av livet. Om naturen i sig representerar det goda, hittar man där dock också vidunder av ondska, dessa monster som Tomasson har samlat och ställt ut.

Friskhet och vrål

Till dessa tre kommer ytterligare Gunnar Örn Gunnarsson med sina verk som ger en känsla av frisk omedelbarhet. De rycker genast med sig. Ander Kirkegaard från Danmark tränger på ett förkrossande sätt in i de existencialistisk-apokalyptiska skräckbilderna. Framom dessa framträder kanske dock Tom Lid med sin kreativa insyn som framkommer på nytt målning efter målning. Han stannar inte vid någon tematik eller känslöstillstånd utan strävar efter skapande uttryck, mellanrum. De fint förverkligade tygdockorna av Gitte Dæhlin från Norge representerar positiv konst, där livets negativa element får sin förståelse och sitt slutbetyg. Leena Luostarins leoparder skriker ut nordens isiga mörker till en exotisk fylla. Den modiga centralfiguren är beredd att själv hoppa på flockarna av odjur som simmar i bakgrundens flödande färgströmmar. Är det Leenas skrik som förbigår allt. Tapani Mikkolas grafiska verk om födelsen av ett visuellt teckenspråk försvarar också sin plats på utställningen. På sätt och vis är deras motsats Timo Viljakkas teckningar med sina matematiska lyrism i opaka färger (tillhör inte Borealissamlingen).

Erkki Pirtola i Iltasanomat 8.6.1983